

Bonifacy MIAZEK
Krzysztof A. KUCZYŃSKI

Jubileusz Profesora Piotra Obrączki

Znany historyk literatury polskiej, wieloletni profesor Uniwersytetu Opolskiego – Piotr Obrączka – obchodził we wrześniu 2011 roku jubileusz 70-lecia urodzin. Uroczystości jubileuszowe, w których brali udział liczni pracownicy nauki, w tym także uczniowie Profesora z kilku polskich uczelni, trwały – z powodów organizacyjnych – przez kilka tygodni.

Cykl jubileuszowy prof. zw. dra hab. Piotra Obrączki rozpoczął się w dniu urodzin 24 września 2011 roku w jego rodzinnym mieście Bytomiu. Jubilat sam w pewnym sensie uczcił swoje 70. urodziny opublikowaniem interesującej książki *Bytomskie tematy*, której prezentacja odbyła się w Biurze Promocji Urzędu Miejskiego w Bytomiu z udziałem bardzo licznych gości, m.in. wiceprezydent miasta Haliny Biedowej.

25 września 2011 roku ksiądz infułat prof. dr hab. Bonifacy Miązek, profesor slawistyki Uniwersytetu Wiedeńskiego, odprawił w kościele mariackim w Bytomiu uroczystą mszę św. poświęconą Jubilatowi i wobec rzeszy wiernych wygłosił kazanie nawiązujące w wielu miejscach do życia oraz cennych osiągnięć naukowych Piotra Obrączki.

Kolejnym ogniwem cyklu uroczystości było wręczenie Profesorowi Piotrowi Obrączce 6 listopada 2011 roku Medalu Miasta Bytomia jako zasłużonemu synowi miasta. Przypomnijmy, że Piotr Obrączka wchodzi w skład Społecznej Rady Prezydenckiej przy prezydencie Bytomia oraz Rady Programowej Bytomskiego Centrum Kultury, a także od lat czynnie współpracuje z Towarzystwem Miłośników Bytomia. To zaszczytne odznaczenie wręczył Profesorowi prezydent miasta Piotr Koj. Jeśli dodamy, że ten prestiżowy medal otrzymała m.in.

tak ważna instytucja jak Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, wyróżnienie Piotra Obrączki nabiera dodatkowej wagi¹.

Niezwykle ważnym punktem uroczystości jubileuszowych było wręczenie Profesorowi Piotrowi Obrączce 1 grudnia 2011 roku *Księgi jubileuszowej* (pod red. Krzysztofa A. Kuczyńskiego, Bonifacego Miązka i Jana Paclawskiego), gromadzącej wiersze, wspomnienia uczniów, jak również artykuły okolicznościowe związane z postacią Jubilata. Publikacja zawiera w swej części centralnej kilkanaście rozpraw czołowych historyków literatury polskiej i niemieckiej, nawiązując w ten sposób do głównych nurtów zainteresowań naukowych Profesora, by wymienić prace m.in. Edwarda Białka, Sabiny Brzozowskiej, Władysława Hendzla, Norberta Honszy, Anety Mazur, Jana Miodka, Kseni Olkusz, Jana Paclawskiego, Adeli Pryszczewskiej-Kozołub, Stanisława Rogali, Grażyny B. Szewczyk, Adama Wiercińskiego i Anny Wzorek. Całość zamyka bibliografia dokonań naukowych Jubilata za lata 1970–2011². W świetle zawartych w *Księdze jubileuszowej* artykułów biograficznych i wspomnieniowych, a także bibliografii prac Profesora jego sylwetka naukowa jawi się niezwykle interesująco.

Profesor Piotr Obrączka jest żywym zaprzeczeniem wielu obiegowych, a więc nie zawsze do końca prawdziwych stwierdzeń. Bo czyż uczony rangi uniwersyteckiej musi być koniecznie poważny i niedostępny w swoim gabinecie? Bytomski znawca literatury polskiej i stosunków polsko-niemieckich lubi czasem wprawdzie przywdziewać marsowe oblicze, ale pod tą maską kryje się uroczy człowiek, dowcipny, skory do żartów i – co najważniejsze – przyjazny ludziom.

A czy statystyczny profesor nie widzi świata spoza szaińców otaczających go książki? Tak bywa, Piotr Obrączka wprawdzie potrafi na długie godziny zniknąć w bibliotece (przeważnie Uniwersytetu Śląskiego lub Jagiellońskiego), ale żywiołowość charakteru i ciekawość współczesności gna go (wraz z żoną Bogusławą) po dalszych i bliższych zakątkach kraju i świata. Nie są to peregrynacje przypadkowe, ot takie „wsiaść do pociągu byle jakiego”. Są to zawsze podróże przemysłane, od dawna przygotowywane. Po drodze zawsze są interesujące muzea, godne widzenia zabytki architektoniczne czy odbywający się właśnie koncert lub festiwal muzyki poważnej.

¹ M. Hałas, *Śląskość wpisana w życiorys*, „Życie Bytomskie” 2011, nr 46; ŁK, *Medale Miasta Bytomia*, „Rynek 7” 2011, nr 12; Ł. Karkoszka, *Miasto mojego życia. O Bytomiu, zasłużonych dla naszego miasta postaciach i książce „Bytomskie tematy” rozmawiamy z prof. dr. hab. Piotrem Obrączką, literaturoznawcą polskim – tegorocznym laureatem Medalu Miasta Bytomia*, „Rynek 7” 2011, nr 12.

² Por. (m), *Jubileuszowa Księga Profesora*, „Życie Bytomskie” 2011, nr 51–52.

Profesor, choć zwiedził wiele krajów świata, nie jeździ własnym samochodem. Choć osiągnął najwyższe stopnie naukowego wtajemniczenia, nie nęca go godności administracyjne. Woli w swoim bytomskim mieszkaniu przy placu Akademickim – adres jakże pasujący do profesora uniwersytetu – oddawać się swoim pasjom, literaturze i muzyce.

Główne pola badawcze Profesora Piotra Obrączki to literatura Młodej Polski, a także powinowactwa naszego piśmiennictwa z literaturą Niemiec i Austrii. Szczególnie chętnie bada od lat twórczość Jana Augusta oraz Zygmunta Kisielewskich (ze słynnym Kisielem był bytomski profesor w dobrej komitywie, jako że bohaterowie jego naukowych badań byli rodziną autora *Bez cenzury*).

I jeszcze jeden nietypowy rys charakteru: większość ludzi w dążeniu do sukcesu i pozycji stara się osiąść na stałe w wielkim mieście, jeżeli już nie w Warszawie, to „choć” w Krakowie lub Wrocławiu. Natomiast Piotr Obrączka swojemu miastu rodzinnemu i ziemi górnośląskiej pozostał wierny przez całe życie. Po odbyciu nauki w szkole średniej, w bytomskim liceum „u Huka”, rozpoczął studia polonistyczne w ówczesnej WSP w Opolu, pisząc pod kierunkiem prof. Władysława Studenckiego pracę magisterską o Stefanie Żeromskim (1965) oraz rozprawę doktorską o życiu i twórczości Jana Augusta Kisielewskiego (1970).

Powoli stawał się znawcą w dziedzinie nowszej literatury polskiej, zwłaszcza okresu Młodej Polski, a następnie stosunków polsko-niemieckich, co stanowiło kolejny, bardzo wyraziście potwierdzony licznymi publikacjami punkt ciężkości jego badań naukowych. Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Opolskiego, w którym Piotr Obrączka pracuje od 1966 roku, stał się jego naukowym matecznikiem, tutaj powstały dalsze prace naukowe (m.in. *Z problemów czasopiśmiennictwa Młodej Polski*, *W kregu Młodej Polski*, *Literatura niemiecka w czasopiśmie polskich końca XIX w.*), tutaj edukuje liczne generacje młodych polonistów.

Dalsza kariera naukowa to habilitacja w 1983 roku, kilkuletni pobyt naukowo-dydaktyczny na Uniwersytecie Wiedeńskim (1989–1991), docentura i tytuł profesora (1997). A przede wszystkim ciągła praca naukowa. Jej efektem są kolejne książki, jak żartobliwa w treści, ale jakże cenna kulturopoznawczo *Tak na spas übersetzowane. Doktora Haasego żartobliwe spolszczenia poezji niemieckiej* (2002) czy *Od Orдона do Szymanowskiego* (2005).

Dokowania naukowe bytomskiego profesora są w kilku dziedzinach wiedzy o literaturze niezwykle ważne, dokumentują one pozycję naszego piśmiennictwa XX wieku i jego europejskie powiązania. Warsztat historyka literatury komparatysty, doskonała znajomość literatury i kultury nad Wisłą, Sprewą i Dunajem, ogromna pracowitość w wyszukiwaniu źródeł, rzetelność bibliograficzna (Profesor wydał też kilka bibliografii tłumaczeń literatury niemieckoję-

zycznej w Polsce) składają się kompleksowo na doskonałej jakości rozprawy naukowe.

Profesor Piotr Obrączka dał się poznać jako wytrawny humanista, uczony o wyważonych, udokumentowanych sądach. Jego książki i mniejsze rozprawy, ogłaszane w wielu polskich i zagranicznych periodykach, są trwałym wkładem w dorobek nauki polskiej. Bogactwo materiałowe oraz erudycyjne analizy zawoocowały ważnymi naukowo i interesująco napisanymi pracami z dziedziny teatru, literatury, bibliografii. Profesor jest również komparatystą. W humanistyce europejskiej prace komparatystyczne są wysoko cenione. Dlatego rozprawy te należy widzieć w szerszej perspektywie nowych trendów naukowych. Jak się wydaje, na długo będą one stanowić wzorzec dla kolejnych generacji polskich humanistów jako źródło pogłębionej wiedzy o istotnych zagadnieniach naszego piśmiennictwa oraz jego związkach z kulturami niemiecką i austriacką.

Szkicując wizerunek Piotra Obrączki, nie można zapomnieć zwłaszcza o zasługach, jakie położył w badaniach powinowactw literackich niemiecko-polskich. Naukowa fascynacja tymi problemami zrodziła się gdzieś ok. 1980 roku, podczas kwerend w krakowskim „Życiu”, co wiązało się przecież z młodopolskim kierunkiem studiów. Rezultatem tych penetracji była praca *Literatura niemiecka na łamach krakowskiego „Życia” (1897–1900)*, opublikowana w „Zeszytach Naukowych” WSP w Opolu. Kolejne lata przyniosły artykuły o recepcji Goethego, Hauptmanna i Heinego w naszym kraju, które weszły do książki *Literatura niemiecka w czasopiśmie polskich końca XIX w. (1887–1900)*. Siedem lat później ukazał się tom pod zbliżonym tytułem, doprowadzony do roku 1914. Cykl ten kończy okazała publikacja *Literatura niemieckojęzyczna w Polsce 1887–1914. Bibliografia przekładów*, wydana w Opolu w 1999 roku. Wszystkie te prace świadczą o szerokim zakresie naukowych poszukiwań przeprowadzonych sumiennie z podziwu godnym nakładem pracy, z dalekosiężnym zamiarem przydatności dostrzeżonych faktów, a na koniec przekonywająco sfunkcjonalizowanych w ramach ogólnych koncepcji tych opracowań.

Piotr Obrączka to nie tylko badacz ważnych obszarów literatur polskiej, austriackiej czy niemieckiej, lecz także skrupulatny kronikarz kulturalnych aktywności swojego regionu. Poświadczenie znajdujemy w jego artykułach i recenzjach, jak chociażby o życiu teatralnym Opolu. Dla przykładu: *Monografia życia teatralnego Opolu, Dramaty Juliusza Słowackiego na scenie teatru opolskiego, Dramaty Młodej Polski na scenie teatru opolskiego (1945–1979), Współczesna dramaturgia polska w repertuarze teatru opolskiego* i wiele innych. Przy bliższym zapoznaniu się z tymi tekstami dostrzegamy w nich szerokie zainteresowania autora, jego krytyczną wnikliwość, głęboką kulturę literacką i filologiczną precyzję.

O przywiązaniu do rodzinnego Bytomia świadczy ostatni tom publicystyki, wydany w połowie 2011 roku – *Bytomskie tematy*. W spisie treści znajdujemy takie tytuły jak *Heinrich Schulz-Beuthen – niemiecki kompozytor z Bytomia*, *Bytomski występ Jana Kiepury*, *Karol Szymanowski w Bytomiu*, by wymienić tylko tematy związane z życiem muzycznym.

Sylwetka Profesora Piotra Obrączki, bytomianina z urodzenia i przekonania, nie byłaby pełna, gdyby nie zacytować jego uwag o rodzinnym mieście. Powiedział niedawno, że Bytom „to przede wszystkim tzw. moje miejsce na ziemi, w którym być może inni dostrzegają same wady. Czuję się tu dobrze, u siebie. To tu chodzę do opery, teatru, na koncerty. Wbrew pozorom w Bytomiu dzieje się bardzo wiele – to naprawdę miasto tętniące kulturą. Niestety, często jest to niedoceniane, a być może jedynie niedostrzegane. A wystarczy przecież tylko wyjść z domu...”

Na marginesie tych zagadnień warto odnotować pewną praktykę badawczą Profesora, a jest nią fascynacja tematyką mało znaną, ciekawość okazywana sprawom spoczywającym niekiedy pod grubą warstwą archiwalnego kurzu albo sprawom zapomnianym, jak chociażby w wymienionym już tekście o kompozytorze Heinrichu Schulzu-Beuthenie.

Inny przykład stanowi kwestia pisowni nazwiska autora *Chłopów*. Dotychczas historycy literatury przyjmowali, że zmiany pisowni Rejment na Reymont dokonał pisarz dopiero w 1892 roku, bo tym właśnie nazwiskiem sygnował swoje opowiadanie *Wigilia Bożego Narodzenia*, zamieszczone wtedy na łamach „Myśli”. Według Piotra Obrączki zmiana ta nastąpiła znacznie wcześniej, prawdopodobnie jeszcze przed rokiem 1890. Fakty te udokumentował w książce *Od Ordona do Szymanowskiego. Studia i szkice* (Opole 2005).

Kreśląc ogólną charakterystykę naukowego warsztatu Piotra Obrączki, spostrzegamy jego programową niechęć do zajmowania się zjawiskami łatwymi, a więc tematami, po których przeszło już setki badaczy, widzimy niechęć do retoryki łatwych uogólnień. Profesor eksponuje problematykę dotąd niedostatecznie opracowaną, zwłaszcza w kwestiach powinowactw kulturalnych polsko-niemieckich. W tym ostatnim przypadku rezultaty jego kwerend wypełniły już niejedną wstydliwą lukę w najnowszych badaniach literackich i kulturowych.

Bytomskie uroczystości wybitnego polonisty, historyka literatury polskiej i porównawczej, Profesora Piotra Obrączki, były świętem nauki, uroczystości obchodzoną na jego ukochanej Ziemi Górnośląskiej.

